

Левиатан, ЗОДВПГ и Европейския съд

адвокат Димитър Маринов

Винаги когато стане дума за престижа на България във връзка с делата, които се водят в ЕС в Страсбург, в медийното пространство се изтъкват най-малко две съображения, които би трябвало да изчервят от срам както жалбоподателите, така и адвокатите им. Първото е, че видите ли, престижа на Република България се уронвал от тези дела, и второто, че сумите, които правителството на Републиката, осъдено да изплати на жалбоподателите, се изплащат с парите на данъкоплатеца.

Второто е елементарен опит да се накара жалбоподателят да чувства вина за това, че търси изконното си право за справедливост пред ЕС. Право, нарушено именно от тези, на които се плаща с парите на същия данъкоплатец.

Един проблем може да бъде решен по два начина: или да се извади на преден план, с оглед решаването му, или този проблем да бъде „заменен под килима“. Наивно е да се смята, че „замитането“ остава скрито, така че имаме само две възможности, когато са ни хванали да скубем лук от чужда градина: или да твърдим, че сме се хванали за лука, за да не ни отнесе вятъра, или да си решим проблема.

За България тези дела ще уронват престижа на страната доколкото, доколкото не сме се отърсили от комплекса за „гържавата майчица“. До тогава, докато не се отърсим от комплекса, че гражданинът има единствено правото и задължението да служи на гържавата.

ЕС за сега е единствената институция, където Човекът реално е равнопоставен на Левиатан и се чувства като такъв.

Алтернатива: ЗОДВПГ. И престижът

на страната, и фиска ще спечелят, ако делата по ЗОДВПГ се разглеждат от българския съд с безпристрастност, съответстваща на изискванията на чл. 6 от ЕКПЧОС. Може ли да се твърди, че гражданинът е равнопоставен в съда на Левиатан срещу същия този Левиатан?

Убеден съм, че човекът, водещ дело по ЗОДВПГ срещу Левиатан, има по-добри шансове от тези на Дон Кихот. Убеден съм, че и Съдията, уважил иск по ЗОД има по-добри шансове от тези на Дон Кихот.

Практиката сочи, че делата пред ЕС безспорно водят до бързи законодателни промени, привечащи НПК в съответствие с Европейското законодателство и Конвенцията. Типичен пример за това са предложените по-году откъси от Решението по допустимост на едно от делата пред ЕС. В много отношения решенията са изиграли своята роля-промените в законодателството са налице. С оглед на тези промени, Решението изглежда архаично, но дава достатъчно повод за размисъл. Без значение как ще бъде решено по същество.

РЕШЕНИЕ ПО ДОПУСТИМОСТ

от 31 август 1999г.

жалба № 3882/97,

от К. Ш. срещу България,

■ А. Конкретни обстоятелства по делото

На 22 август 1997 г., около 15.30 часа, жалбоподателят е арестуван в подозрение... Обвиненията срещу жалбоподателя са за „тежко“ престъпление по смисъла на НК .

На 23 август 1997 г. жалбоподателят бил изправен пред помощник-следовател, който официално му предявил обвинението и му наложил мярка за неотклонение „задържане под стража“.

На 3 септември 1997 г. адвокатът на жалбоподателя депозира жалба до Районен съд срещу задържането на неговия клиент под стража.

На 15 септември 1997 г., разбирайки, че жалбата срещу задържането под стража не е пристигнала в Районния съд, адвокатът на жалбоподателя представя копие директно на Районния съд.

Районният съд провежда заседание на 19 септември 1997 г. в присъствието на Ш., неговия адвокат и прокурор.

С решение от 19 септември 1997 г. Районният съд отхвърля жалбата като недопустима. Съдът счита, че жалбата е била подадена след изтичането на седмдневния срок и следва да бъде отхвърлена. По-нататък Съдът посочва, че „не е имало промяна на обстоятелствата“, по смисъла на чл.152 а т.4 от НПК.

С писмо от 19 септември 1997 г. адвокатът на Ш. се обръща към Окръжната прокуратура с молба за отвод на районния прокурор по делото. Адвокатът заявява *inter alia*, че от 23 август 1997 г. по делото не е извършено нито едно действие и че прокурорът забавя разследването. Адвокатът също така се жалва и за това, че не е могъл да получи подробна информация за обвинението.

На 1 октомври 1997 г. искането за отвод на прокурора е отхвърлено и делото е върнато в Районна прокуратура.

На неуточнена дата между 2 и 11 февруари 1998 г. адвокатът на жалбоподателя подава чрез Районна прокуратура втора жалба срещу задържането на клиента му под стража.

На 16 февруари 1998 г. Районният съд изслушва Ш. и прокурора.

Районният съд отказва да освободи Ш. Съдът отбелязва, че последният е обвинен в тежко умислено престъпле-

ние, наказуемо с лишаване от свобода от 3 до 15 години, а в такива случаи чл.152 т.1 от НПК изисква обвиняемият да бъде задържан под стража.

На 1 април 1998 г. жалбоподателят подава чрез Районна прокуратура трета жалба срещу задържането под стража. На 8 април 1998 г. прокуратурата изпраща жалбата в Районния съд.

Районният съд уважава искането и решава да освободи Ш. под гаранция. Съдът отбелязва, че последният има постоянно местожителство, че не е пречил на следствието и че няма криминално досие. Съдът отбелязва още и че задържането под стража е „изпълнило целта си“. Освен това, не съществува опасност от възпрепятстване разкриването на обективната истина, тъй като следствието е приключило. Също така няма опасност от укриване поради семейното положение на Ш.

На 14 май 1998 г. обвинителният акт е внесен в Районния съд.

■ Оплаквания

1. Жалбоподателят твърди, че е допуснато нарушение на чл.5§1 от Конвенцията, тъй като не е съществувала опасност от укриване, която би оправдала задържането. Той няма криминално досие, женен е и има дете, което в момента на арестуването му е на два месеца; има гимназиално образование и е служил в армията.

Жалбоподателят също така счита, че е налице и нарушение на чл.5§3 от Конвенцията, състоящо се в това, че той не е бил изправен пред съдия или друго лице, упражняващо съдебна власт и и че не е уважено правото му на разглеждане на наказателния процес срещу него в „разумен срок“ или на освобождаване в предвидено време на процеса.

2. Ш. прави оплакване по чл.5§4 и чл.6 от Конвенцията, че първата му молба за освобождаване не е разгледана незабавно, че Районният съд е отказал да я разгле-

да по същество, че не е имал достъп до материалите по делото от момента на ареста до 9 октомври 1997г. и че адвокатът му не е бил призван на заседанието на 16 февруари 1997 г., когато Районният съд е разгледал втората жалба срещу задържането.

■ Законът

Правителството приканва Съда да отхвърли жалбата като злоупотреба с правото на жалба. То твърди, че Ш. си служи с неверни и недоказани твърдения като по този начин „опетнява международния престиж на България“.

Жалбоподателят отхвърля тези твърдения и заявява, че самият факт, че всеки българин е свободен да подаде жалба до Съда в Страсбург, вече е в полза на престижа на България.

Съдът намира за неоснователно твърдението на Правителството, че направените оплаквания представляват злоупотреба с правото на жалба по смисъла на чл.35 т.5 от Конвенцията, тъй като нищо не показва, че жалбата се базира на неверни факти (дело „Акдивар и други срещу Турция, решение от 16.09.1996 г., Reports of judgements and decisions 1996-IV, стр.1210 и 1211, § 53 и 54).

Жалбоподателят твърди, позовавайки се на чл.5§1(в) и чл.5§3 от Конвенцията, че при ареста си не е бил изправен пред съдия или друго лице, упълномощено да упражнява съдебна власт, че неговото задържане под стража не е било оправдано още от самото начало и че е продължило неоснователно дълго.

Правителството твърди, че жалбоподателят е бил задържан под стража от помощник-следовател, който, след получаване на потвърждение от прокурора, лично е информирал Ш. за решението си. Според Правителството помощник-следователят е „лице, упълномощено от закона да упражнява съдебна власт“, тъй като е независим от изпълнителните органи и страните по делото.

По-нататък Правителството твърди, че задържането на Ш. е било в съответствие с критериите, фиксирани от чл.152, ал.1 от НПК. Тази разпоредба се базира на основанието, че в случаите, в които обвинението касае „тежко престъпление“ опасността от противозаконно поведение от страна на обвиняемия се презюмира от тежестта на повдигнатото обвинение. Тежестта на обвинението сама по себе си би могла да мотивира обвиняемия да се укрие или да извърши престъпление. Следователно в такива случаи задържането под стража е правило. Както предвижда чл.152, т.2 от НПК, това правило може да бъде пренебрегнато, когато съществуващите обстоятелства изключват и най-минималната опасност от укриване, осуетяване разкриването на обективната истина или извършването на друго престъпление. Такива са случаите, в които обвиняемият е тежко болен, възрастен, или вече е задържан на друго основание. Правителството подчертава, че горното тълкуване на съответните разпоредби е направено от Върховния съд.

Правителството поддържа, че е съществувало обосновано подозрение, че Ш. е извършил престъпление. Освен това, при разглеждането на втората жалба срещу задържането Районният съд в своето решение от 16 февруари 1998г. разглежда всички аргументи и заключава, че не може да се изключи опасността от укриване, осуетяване разкриването на обективната истина или извършването на престъпление. По мнение на Правителството оттук следва, че основанията, на които е базирано задържането са относими и достатъчни според изискванията на съдебната практика.

Жалбоподателят отговаря, че според българското законодателство помощник-следователите, следователите и прокурорите не могат да се считат за независими съдебни органи. Той се позовава на делото Асенов и други срещу България (ре-

шение от 28 октомври 1998 г.).

Жалбоподателят твърди, че ако националните власти бяха направили внимателен анализ на фактите, те щяха да стигнат до заключението, че не е съществувала опасност той да се укриве, да осуети разкриването на обективната истина или да извърши друго престъпление, тъй като е женен, има дете, което в момента на ареста е било на два месеца, няма криминално досие, има работа и добра репутация. При ареста той е направил самопризнания и активно е подпомогнал полицията при възстановяване на откраднатите ценности. Освен това, властите са пренебрегнали факта, че жалбоподателят, който е разполагал със значителна сума пари, не е направил опит да се укриве дори след като е научил, че кражбата е разкрита. Техния формалистичен подход е следствие от разпоредбата на чл.152 т.1 и т.2 от НПК и практиката на Върховния съд, които не са приведени в съответствие с Конвенцията.

По-нататък жалбоподателят приканва Съда да анализира основанията, посочени в решението на Районния съд от 13 април 1998 г., постановяващо освобождаването под гаранция, и по-специално, да ги сравни с основанията, изброени в решението от 16 февруари 1998 г. На 13 април 1998 г. Районният съд постановява освобождаването на Ш. под гаранция, защото: 1) той има постоянно местожителство; 2) не е попречил на разследването; 3) няма криминално досие; 4) има съпруга и малко бебе; 5) предварителното следствие е приключило. Очевидно е, че всички тези основания, без последното, са били налице още в момента на ареста, но не са били взети под внимание тогава. Те не са били взети под внимание дори в решението от 16 февруари 1998 г., когато Районният съд не счита семейното положение на Ш., както и готовността му да сътрудничи, за съществени. Нещо повече, фактът, че Ш. е освободен едва след 8 месеца, както и

някои моменти от решенията на Районния съд, показват, че задържането на Ш. под стража е било разглеждано като форма на наказание, а не като мярка, необходима за предотвратяване на евентуално укриване или извършване на престъпление.

По-нататък жалбоподателят твърди, че продължителността на задържането под стража е по вина на властите. Анализирайки аргументите на Правителството в това отношение, той посочва, че възстановяването на откраднатите предмети и разпитът на арестуваните са били извършени през първите два дни след ареста, 22 и 23 август 1997 г. Следва период на пълно бездействие – до 10 октомври 1997 г., тъй като властите се колебали относно правната класификация на престъплението и съответно относно компетентията на Районната прокуратура да се занимава с въпроса.

След като разглежда горните оплаквания, Съдът намира, че те повдигат сериозни въпроси от фактически и правен характер, чиято сложност изисква гледане на делото по същество. Следователно, тази част от жалбата не може да се определи като очевидно неоснователна по смисъла на чл.35§§3, 4 от Конвенцията като не са установени други основания за обявяването и за недопустимата.

Жалбоподателят прави оплакване, позовавайки се на чл.5§4 и чл.6 от Конвенцията, че първата му жалба срещу задържането не е разгледана незабавно и по същество; че не е имал достъп до материалите по делото и че втората жалба е отхвърлена на процедурни основания.

Правителството твърди, че първата жалба срещу задържането е била разгледана незабавно. Тя е подадена на 8 септември 1997 г. в момент, когато материалите по делото са били в Окръжната прокуратура, която обсъждала въпроса за правната класификация на престъплението. Делото е върнато в Окръжна про-

куратура на 12 септември 1997 г. и на 16 септември 1997 г. жалбата е предадена в Районния съд, който незабавно я насрочва за 19 септември 1997 г. Адвокатът на Ш. е призван по телефона и присъства на заседанието. Неговите твърдения, че не е имал достъп до материалите по делото, не са подкрепени с доказателства. По-конкретно, адвокатът не е представил писмено искане за достъп до материалите по делото.

Правителството също така твърди, че решението на Районния съд да отхвърли жалбата като просрочена е в съответствие с чл. 152 „а“ т. 1 от НПК. След нейното отхвърляне жалбоподателят е имал право да подаде нова жалба при промяна на обстоятелствата. Според Правителството самият факт, че задържането е продължило, може да се счете за „промяна на обстоятелствата“. Нещо повече, Ш. е можел да обжалва, позовавайки се на директната приложимост на Конвенцията в българското законодателство. Правителството прави заключението, че Ш. е можел да подаде друга жалба непосредствено след отхвърлянето на първата, но не го е направил.

Що се отнася до втората жалба срещу задържането, Правителството поддържа, че последната е била разгледана незабавно, като адвокатът на жалбоподателя не е бил призван, тъй като не е оставил адрес и телефонен номер. При това положение Районният съд е призовал жалбоподателя, който е могъл да се свърже с адвоката си. Нещо повече, Ш. не е поискал отсрочка с оглед осигуряване присъствието на адвоката.

Ш. отговаря, че жалбата му е била връчена на 3 септември 1997 г. на дежурния прокурор, който следвайки установената практика, не завежда входящите документи, а ги предава в деловодството на Районната прокуратура. Едва на 16 септември 1997 г. Районният съд предава жалбата в съответния съд. Следо-

вателно, жалбата не е разгледана незабавно.

По-нататък жалбоподателят посочва, че чл. 5§4 от Конвенцията изисква задържаният не само да има право на „съдебна процедура“, но и чрез тази процедура трябва да бъде потвърдена законността на задържането му“ и „да бъде постановено освобождаване“, ако задържането е незаконно. В нарушение на тази разпоредба Районния съд отхвърля първата жалба като по този начин пренебрегва задължението си да проучи законността на задържането. Според Районния съд чл. 152 а т. 4 от НПК предвижда подаването на жалбата срещу задържането да се извърши в седемдневен срок. Според Ш. тази разпоредба трябва да се интерпретира като изискване властите да осигурят на задържания в рамките на седем дни възможност да обжалва. Тълкуването за ограничаване на правото на задържания да оспори законността на задържането неминуемо води до заключението, че е налице нарушение на Конвенцията.

По-нататък Ш. заявява, че вследствие на решението на Районния съд от 19 септември 1997 г. той не е можел да подаде нова жалба срещу задържането, освен при промяна на обстоятелствата. В действителност, като се има предвид чл. 152 т. 1 от НПК, който гласи, че всеки, обвинен в „тежко“ престъпление следва да бъде задържан, само промяната на правната класификация на обвиненията би осигурила възможност за подаване на втора жалба, както и възможност за улеснение.

Ш. също така твърди, че според обичайната практика, на обвиняемите и техните адвокати се отказва достъп до материалите по делото по време на предварителното следствие, под предлог, че трябва да се пази следствена тайна. Адвокатът на Ш. е правил неуспешни опити да се добере до материалите. Той се е оплакал от това на заседанието на Рай-

онния съд на 19 септември 1997 г. и в своята молба за отвод на контролиращия прокурор, подадена на същата дата до Окръжна прокуратура. Трябва да се отбележи, че в пълномощното, чрез което той назначава своя адвокат на 25 август 1997 г. не се упоменава номера на делото и че в първата жалба срещу задържането, както и в молбата от 19 септември 1997 г. се посочва грешен номер, номерът на прокурорското дело, тъй като нито Ш., нито адвокатът му са успели да се доберат дори до номера на следствено-то дело.

Що се отнася до втората жалба срещу задържането, Ш. твърди, че не е разполагал с достатъчно време да се свърже с адвоката, тъй като делото е било насрочено за 9.00 часа в понеделник.

След като се запозна с оплакванията на жалбоподателя, касаещи разглеждането на жалбите срещу задържането

му, Съдът намира, че те повдигат сериозни въпроси, чиято сложност изисква разглеждане на делото по същество. Следователно, тази част от жалбата не може да се счита за очевидно неоснователна по смисъла на чл.35§3 от Конвенцията като не са установени никакви други основания за обявяването ѝ за недопустима.

Поради тези причини Съдът единодушно ОБЯВЯВА ЗА ДОПУСТИМА (без предварително да разглежда случая по същество) оплакванията на жалбоподателя, че не е бил изправен пред съдия или друго лице, упълномощено от закона да упражнява съдебни функции; че лишаването му от свобода не е било оправдано и е продължило прекалено дълго и че е било нарушено правото му да започне процедура, касаеща законността на задържането му.

ЗДРАВНОТО ОСИГУРЯВАНЕ В БЪЛГАРИЯ – Националният рамков договор и правата на пациента

Станислава Хаджиева-Картевска

■ I. Въведение

В последните месеци в печата в страната се отделяше постоянно, макар и оскъдно внимание на един сериозен проблем, касаещ цялото население – правото на здравеопазване, достъпа до него и начините за получаването му. Това внимание на пресата бе привлечено от подписването на новия Национален рамков договор между НЗОК, БЛС и ССБ – 2002 г. В медиите многократно се изнасяха коментари около трудностите с подписването му, недостигът на средства в касата, начинът на управление и разхищението им, желанието на лекарите и стоматолозите за по-добро заплащане.

Така здравната реформа в България заприлича на фарс, от който дивидентите извлекли единствено административното ръководство на касата, а пациентите отново останали в неведение относно правата си и възможностите за защита на им.

■ II. Как функционира системата на здравното осигуряване

Механизмът на здравното осигуряване в България бе създаден с приетия въз основа на чл.52 ал.1 от Конституцията на Република България Закон за здравното осигуряване.

Този закон трябваше да уреди здравното осигуряване като система за социална здравна закрила на населението и свързаните с него обществени отношения. Според закона задължителното здравно осигуряване гарантира на осигу-

рените лица достъпна медицинска помощ и избор на изпълнител на такава помощ (чл.4 ЗЗО).

Така започна въвеждането в социалната практика на платеното здравеопазване чрез система от здравноосигурителните фондове, визирано в чл.52 от Конституцията. На държавата остана временно единственото задължение да сътвори механизъм за създаването и поддържането на тези фондове, които да гарантира достъпността на медицинската помощ на здравноосигурените лица. Основен момент в здравната реформа е положението, според което само задължителноосигурените лица имат право и достъп до тази помощ. За тази цел, въз основа на ЗЗО (чл.6), се създаде Националната здравноосигурителна каса, която от една страна е осигурителен орган, който заплаща за оказването на определени видове медицинска помощ (чл.45), а от друга страна – фонд, управляващ набраните съгласно чл.23 от ЗЗО средства от осигурителните вноски.

С поставянето на здравноосигурителните отношения на съвсем различна плоскост – от сферата на държавния протекторат, в положение на самофинансираща се система, се наложи да се определят границите за осъществяване на дейностите по предоставянето на здравните и други услуги, предвидени в ЗЗО. Затова, според закона (чл.53), трябваше да се подпише договор, с който да се установят рамките и обемът на „достъпната медицинска помощ“. Този договор бе наречен Национален Рамков Договор (НРД). Според ЗЗО страните по

него – НЗОК, като представител на държавата и здравноосигурените лица, БЛС и ССБ, като съсловни професионални организации на лекарите и стоматолозите, членуващи в тях, трябваше да уговорят и определят качеството и количественото изражение на предоставяната услуга „здравеопазване“, правата и задълженията си, тези на пациента и редица още въпроси от административно естество. Принципно се формираха четири самостоятелни правоотношения: **1.** НЗОК с БЛС и ССБ; **2.** НЗОК с изпълнителите на здравните услуги; **3.** НЗОК със задължително здравноосигурените лица; **4.** Здравноосигурените лица с изпълнителите (лекари и стоматолози) на здравните услуги.

■ III. Проблемите

Така създадената здравна система, въведена със здравната реформа, породила от една страна, чисто теоретични въпроси, касаещи характера и вида на НРД, участието на потребителите на здравните услуги в подписването му, така и въпроси от практическо естество – какви са правата на здравноосигурените лица, техните задължения, ефективността на процесуалната им защита.

1. От теоретична гледна точка, както споменах по-горе, е важна правната природа на НРД.

Съществуват различни становища по този въпрос.

Според становището, прието в осигурителноправната теория (проф. Мръчков) «по своя произход той е **договор**, **т.е. съгласие между страните** по него по въпросите, предвидени в чл.45 от ЗЗО. По своето съдържание той е **нормативно съглашение**, защото установява правни правила за осъществяване на медицинската помощ в задължителното здравно осигуряване», като специфичното в това нормативно съглашение са страните, между които се сключва, неговият пред-

мет и съдържание. «Именно по предмета и съдържанието си НРД е специфичен подзаконов нормативен акт, предвиден в ЗЗО»¹. Така развитото становище определя НРД като нормативен договор.

Разглеждайки така изложеното, се стига до заключение, че той е **особен вид договор, с публичен характер**, поради това, че съгласно чл.55 (5) от ЗЗО НРД се обнародва в „Държавен вестник“, задължителен е за НЗОК, РЗОК, за изпълнителите и има действие за цялата страна (територия) – т.е. за всички здравноосигурени лица, борави с властническия метод на правно регулиране.

Според неофициално становище на юристи от НЗОК той, обаче, представлява договор в полза на трето лице – т.е. облигационен договор, който е сключен по правилата на ЗЗД.

Възприемането на подобна теза неизбежно би породило проблеми, свързани с правата на здравноосигурените лица и тяхната защита. Принципът при договора в полза на трето лице е, че той произвежда действие за договарящите. Но сам законът (ЗЗД) прибавя, че в някои предвидени в закона случаи договорът може да произведе действие и по отношение трети лица – да породят за тях не задължения, но права.²

За да породят действие, обаче, са необходими изричните действия или намерения на третото лице в насока, че приема уговорените в негова полза права. Тъй като действията на третото лице за приемане на облагодетелстващата го клауза могат да бъдат и конклюдентни, то е редно да се приеме, че възползването на здравноосигурените лица от правата, визирани в НРД, представляват такива конклюдентни действия.

1. проф. В.Мръчков – „Осигурително право“, изд. Сиби, 2001 г.

2. проф. Ал. Кожухаров – „Облигационно право“ – книга първа, изд. СОФИ-Р

2. Как се отнася той спрямо трети-те лица – биха ли могли те да отхвърлят такъв договор, който считат за неприемлив за тях.

Според правилата, залегнали в ЗЗО, здравноосигурените лица участват в договарянето със своите представители (чл.7 във в-ка с чл.6 от ЗЗО), като законът им дава представителна власт. Това означава, че държавата и потребителите на здравни услуги от една страна и лекарите и стоматолозите, в лицето на съсловните си организации, от друга, са страни по договора. Както споменах по-горе, чл.7 от ЗЗО указва участието на здравноосигурените лица в подписването на договора. Тук проблемът е, че представителите на здравноосигурените лица са избрани от органите на общинската администрация, като населението не участва пряко, нито има възможност да защити своите интереси. Де факто гражданите, в случая, нямат възможност да окажат натиск в защита на своите интереси, въпреки че са избрали общинските съветници, кмета и са им делегирали функциите по управление и представителство като органи на изпълнителната власт. И макар че правилата на ЗЗД допускат отмяна на уговореното, допълнителните условия, при които е поставено подписването на договора, не позволяват да се откаже.

Договорът може да загуби силата си само ако не е предвидена клауза за промяна на условията. (В него, обаче, има такава клауза, поради което всяка година се подписва нов рамков договор). Затова вероятно единствената възможност, която би могла да позволи блокирането на подобен договор от здравноосигурените лица, е наличието на някой, който представлява потребителя на здравните услуги, чрез който да се откаже уговорената облага.

За здравноосигурените лица, които така или иначе, са приели чрез възполз-

ването си от правилата на НРД уговореното, според правилата на ЗЗД отмяна на условията не може да има.

Проблем е как действа уговореното спрямо лица, които не са се възползвали чрез преки или дори конклюдентни действия от правата по договора. Остава открит въпросът кой закон и кои правила ще се приложат спрямо тях.

Поради тези специфики НРД едновременно е договор в полза на трето лице, и специфичен подзаконов нормативен акт. Но тъй като Конституцията и законът не са избели съвсем здравеопазването от публичната сфера, въпреки че поради свободния пазар лицата, които предоставят услугата здравеопазване могат свободно да разполагат със знанията и опита си и да определят условията, считам, че определянето на правилата при предоставянето на достъпната медицинска помощ на здравноосигурените лица не би трябвало да става без участието на широката маса от потребителя на тези услуги.

3. Третият съществен въпрос касае здравноосигурените лица, засяга техните права и задължения.

Най-напред те са уредени в Конституцията като върховен закон (чл.52 ал.4):

„Никой не може да бъде подлаган принудително на лечение и на санитарни мерки освен в предвидените от закона случаи“.

Така от една страна Конституцията забранява, в т.ч. и на държавата и нейните институции каквото и да е посегателство срещу личността, свързано с принудително лечебно и санитарно интервениране, а от друга, властява държавата да изгради механизъм и да предвиди условия, при които с оглед обществената полезност и целесъобразност, подобно интервениране би било допустимо и обосновано в порядъка на законово уредено изключение.

Тъй като здравеопазването вече не е

функция на държавата, т.е. от публичната сфера то постепенно преминава в частната сфера, се въвеждат пазарни механизми за неговото регулиране. С оглед, обаче, на общото ѝ задължение по чл.52 ал.3 от Конституцията, държавата не е освободена от отговорност за състоянието на здравноохранителната система на обществото, като в лицето на министъра на здравеопазването, като правителствен орган, е ангажирана да оказва съдействие на страните при изпълнение на техните задължения в осъществяване на здравното осигуряване. Тя е длъжна да упражнява контрол върху дейностите и субектите, свързани със здравеопазването, като гарантира поддържането на определен стандарт на медицинските услуги, лекарствените средства и медицинската техника с оглед закрила на здравето на гражданите.

Затова всяка намеса на основание, което не е уставовено в закон, а в постановление, наредба и друг подзаконов акт, би следвало да се третира като противоречащо на Конституцията и обосноваващо отговорност на държавата по чл.7 от Конституцията спрямо лицето, чиито права са били нарушени. („Държавата отговаря за вреди, причинени от незаконни актове или действия на нейни органи и длъжностни лица“).

С промените в здравното законодателство се въведоха принципите на равнопоставеността на здравноосигурените лица и постоянния достъп при ползването на извънболничната помощ, достъпа до необходимите лекарства и безопасно ефективно и качествено медикаментозно лечение, декларираха се основните права на здравноосигурените лица. Това важи в пълна степен и за всяко лице, потърсило медицинска помощ.

Според Конституцията правото на здравно осигуряване гарантира достъпна медицинска помощ. **В Решение № 32 от 26.11.1998 г. по конст. дело № 29/98 г. на КС на РБ** „Понятието „достъпна“, по

смисъла на тази разпоредба, означава възможност за медицинско лечение на всички граждани в случай на заболяване и равни условия и еднакви възможности за ползване на лечението. Като се има предвид съдържанието на това понятие, следва да се приеме, че гаранция за достъпност на медицинската помощ са принципите по чл. 5, т. 1, 3 и 5 ЗЗО, въз основа на които се осъществява задължителното здравно осигуряване. Те изискват задължително участие, солидарност на осигурените при ползването на набраните средства и равнопоставеност при ползването на медицинска помощ.“

Това също ще рече медицинска помощ с достъпна, сравнително ниска цена, която всеки гражданин да може да понесе при нужда от нея, определяща се в съответствие с общото средно жизнено равнище на населението. Смисълът на чл.52 ал.1 от Конституцията е идеята Държавата да поеме част от цената на медицинската помощ със средства от бюджета, като облекчи по този начин нуждаещия се. Но фактът, че медицинската помощ все още е изключително скъпа и недостъпна за голямата част от гражданите, все пак затруднява спокойното ѝ ползване, въпреки намесата на Държавата.

Поради това в ЗЗО изрично се закрепиха правата и задълженията на здравноосигурените лица и изобщо на пациентите.

Така правата на осигурения се определят като лични и не могат да бъдат преотстъпвани (прехвърляни).

Според Чл.35 ЗЗО задължително осигурените имат право:

1. да получават медицинска помощ в обхват по чл. 45, в НРД и в договорите между РЗОК и изпълнителите на медицинска помощ;
2. да избират един изпълнител на медицинска помощ, сключил договор с РЗОК;

3. на спешна помощ там, където попаднат;
4. да получават информация от РЗОК за договорите, сключени от нея с изпълнителите на медицинска помощ;
5. да участват в управлението на НЗОК чрез свои представители;
6. да подават жалби пред директора на съответната РЗОК при нарушения на закона и на договорите.

В раздел VI, чл.45 ЗЗО – е визирано правото на медицинска помощ. Според него Националната здравноосигурителна каса заплаща за оказването на изброените в ал.1 т.1-12 видове медицинска помощ, а ал.2 казва, че минималният пакет медицинска помощ по ал. 1 се определя с **Наредба на министъра на здравеопазването**. Тази наредба е **НАРЕДБА № 28 от 12.11.1999 г. за определяне на минималния пакет медицинска помощ по чл. 45, ал. 1 от Закона за здравното осигуряване**, обн., ДВ, бр. 106 от 3.12.1999 г., изм. и доп., бр. 46 от 15.05.2001 г., в сила от 1.07.2001 г.

Тя е подзаконовият нормативен акт, който определя точно в какво се състои правото на медицинска помощ, т.е. видовете услуги и изследвания. С подписването на НРД от 2002г. наредбата продължава своето действие. По-нататък законът стига до там, че в чл.46 ал.1 добавя, че **редът за предоставяне и съдържанието на отделните видове медицинска помощ по чл. 45 се определят в НРД и в договорите между РЗОК и изпълнителите**. Така от една страна нормативен акт определя минималния пакет, а от друга с договор се определя съдържанието на отделните видове медицинска помощ.

Друго съществено право е визирано в ЗНЗ – това е съгласието на пациента. То е от съществено значение за неговото лечение. Прегледите, изследванията, имунизациите и лечението се извършват със

съгласието на болния, освен когато законът предвижда задължителни прегледи, изследвания, имунизации и лечение. Това означава, че хоспитализацията става със съгласието на болното лице. Също така съгласието му е необходимо при присаждане на органи. Има и други специфични хипотези, при които е необходимо то.

Така правата на пациента и на здравноосигуреното лице са регламентирани в няколко нормативни акта, както и в Глава седма на НРД, озаглавена „ПРАВА И ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА ЗАДЪЛЖИТЕЛНО ЗДРАВНООСИГУРЕНИТЕ ЛИЦА“.

Според чл.23, ал.1 правата на ЗЗОЛ, включително в качеството им на болни („пациенти“), са част от правата на човека, регламентирани в *Конвенцията на ООН за правата на човека (ратифицирана със закон, приет от НС на 31.VII.1992 г. – ДВ, бр. 66 от 1992 г.)*³.

Националният рамков договор създава условия за гарантиране и упражняване на част от тези права, каквито са *правото на живот, на свобода и сигурност на личността, право на неприкосновеност на личния живот, право да не бъдеш подлаган на мъчения и лошо отношение, право на поверителност и достойнство, право на информация и обучение, право да решиш дали и кога да имаш деца. Също така гарантира правото да се възползваш от научно-техническия прогрес, правото на здравеопазване и медицински грижи, на достъпна медицинска помощ, право на избор, на безопасност, право на комфорт (телесен и душевен), право на продължително медицинско обслужване, право на мнение*.

3. Авторите на НРД са имали предвид КОНВЕНЦИЯТА за защита на правата на човека и основните свободи, ратифицирана със закон, приет от НС на 31 юли 1992 г. – ДВ, бр. 66 от 14.08.1992 г., обн., ДВ, бр. 80 от 2.10.1992 г., в сила от 7.09.1992 г. Неправилно е цитирана като Конвенция на ООН – бел.рег.

В НРД се декларираат и равни права и достъп при получаване на извънболнична и болнична медицинска и стоматологична помощ независимо от раса, народност, етническа принадлежност, пол, произход, религия, образование, убеждения, политическа принадлежност, лично и обществено положение или имуществено състояние. При оказване на помощта по чл.23 ал. 1 не се допускат никакви ограничения на правата на серопозитивни лица, пациенти със СПИН, с инфекциозни заболявания или с психични разстройства.

В обхвата на чл. 45 ЗЗО, в НРД и в договорите между НЗОК и изпълнителите на медицинска и стоматологична помощ задължително здравноосигурените лица имат право на достъпна медицинска и стоматологична помощ. При условията и по реда на ЗЗО, Наредбата за достъпа на здравноосигурените лица до лечебните заведения за извънболнична и болнична помощ и НРД лицата имат право и на свободен избор и лечение от лекар или стоматолог в лечебни заведения за първична медицинска или стоматологична помощ, както и на достъп до медицинска или стоматологична помощ;

Визира се и правото на информиране за обема на медицинската помощ и видовете медицински услуги, които изпълнителят на болнична помощ предлага, за правилата, условията, реда и времевия график за получаването им, както и правото да приемат или отказват лечение, след като получат достатъчна информация за естеството му и очаквания резултат.

Също така лицата имат право да получат спешна помощ, ако здравето и животът им се намират в непосредствена опасност и да бъдат транспортирани към съответно лечебно заведение. Закрепва се и правото на второ мнение от друг лекар от същото лечебно заведение относно диагностично-лечебната дейност, свързана с заболяването.

Пациентите имат право на непрекъ-

снатост на медицинските грижи при оказване на болничната помощ в съответствие с правилата за добра медицинска практика и приетите стандарти за лечение, да бъдат информирани за условията и реда за участие в клинични изследвания, проучвания и изпитвания.

В случаите на съвместно лечение или поемане на лечението от друг изпълнител на медицинска помощ задължително здравноосигурените лица имат правото да поискат сътрудничество и добра координация между включените в лечението им специалисти, така че да се гарантира подходящото продължаване на лечението.

При условията и по реда на чл. 22 от Наредбата за достъпа на здравноосигурените лица до лечебните заведения за извънболнична и болнична помощ пациентите имат право да приемат или отказват посетители в случаите, когато са настанени в лечебно заведение, да бъдат посещавани от общопрактикуващия лекар (ОПА) или специалиста, издал направлението за хоспитализация.

Правото на медицинска помощ се свързва с уважение и зачитане на ценностите и убежденията на пациента, на съчувствие в състояния на безпомощност или в края на живота с оглед запазване на тяхното достойнство, на защита от икономическа, сексуална и друга форма на насилие, физическо или друго малтретиране или унижително отношение.

Медицинските специалисти са длъжни да оказват медицинска помощ, обаче, едва след получаване на информираното съгласие на ЗЗОЛ, а ако то е недееспособно – съгласие на негов родител, настойник или попечител. Но за получаването на информирано съгласие лекарят или стоматологът трябва да предостави на пациента или на негов родител, настойник или попечител медицинска информация в обем, даващ му възможност да приеме или откаже предложеното лечение, като медицинската информация

включва: диагноза на здравното състояние на пациента и прогноза; описание на целта, курса на лечение, разумните алтернативи, очакваните резултати и вероятността за успех от предлаганото лечение; рисковете, свързани с предлаганите изследвания и лечение, вкл. странични ефекти, болка и други неудобства; вероятността за успех и рисковете при алтернативни форми на лечение или при липса на лечение; каква част от стойността на предлаганите изследвания и лечение се покрива от НЗОК.

Важно за пациентите и за здравноосигурените лица да знаят е, че съгласието се дава писмено и се оформя чрез подписване на декларация от пациента. Медицинска помощ без съгласие здравноосигуреното лице може да се окаже, когато тя има спешен характер, и то при хипотези, изрично посочени в НРД – когато физическото или психичното състояние на пациента за момента не позволява получаването на информираното му съгласие; когато пациентът е недееспособен и е невъзможно да се получи съгласие от негов родител, настойник или попечител или когато няма такива.

Трябва да се отбележи в случая, че в НРД се защитава и тайната на медицинска информация. Задължително здравноосигуреното лице има право на поверителност на информацията, свързана с медицинската помощ, която получава. Тя може да се разкрива в точно определени случаи – ако пациентът е дал съгласието си, ако това е предвидено в закон или ако разкриването е за целите на лечението на пациента от друго лечебно заведение или е от жизнено значение за защитата на здравето на други хора или на обществеността. В тези случаи решението се взема от лекарска комисия, която уведомява пациента за взетото решение. Също така разкриването може да служи за целите на здравната статистика, научни публикации или за управленски или преподавателски цели, след като вся-

ка информация, идентифицираща пациента, е била премахната.

Задълженията на здравноосигурените лица са визирани в чл.31 от НРД.

Това са задължения да заплащат дължимите здравноосигурителни вноски в случаите, когато осигуряват себе си и членове на семейството си и да изпълняват предписанията на ИМП и на ИСП и изискванията за профилактика на заболяванията, установени в този договор. При неявяване на профилактични прегледи осигуреното лице губи осигурителните си права за срок един месец съгласно чл. 110 от ЗЗО. Имат задължението да представят на лекаря или стоматолога при посещение здравноосигурителната си книжка и да спазват установения вътрешен ред на лечебното заведение, в което получават медицинска или стоматологична помощ. Те трябва да уважават професионалното и човешкото достойнство на лекарите и стоматолозите. Също така не трябва да увреждат умшлено собственото си или на други лица здраве, в противен случай се прилага чл. 111 от ЗЗО.

Съгласно чл. 109 от ЗЗО здравноосигурените лица трябва да заплащат оказаната медицинска и стоматологична помощ, както и лекарствата по глава единадесета, в случай, че не са заплатили повече от три дължими здравноосигурителни вноски.

4. Относно защитата на правата на пациента

Националната здравноосигурителна каса се задължава да следи за спазване на правата на здравноосигурените, като приема, разглежда и изготвя мотивиран отговор на жалби, подадени от задължителноосигуреното лице до НЗОК, а при нарушаване на правата от страна на изпълнителите, НЗОК е длъжна да приложи санкциите, предвидени в глава четиринадесета от НРД.

В чл.24(3) от НРД е записано също,

че „При нарушения на правата на здравноосигурените лица, същите имат право да подават жалби пред директора на РЗОК“.

От друга страна при неспазване на правата на здравноосигуреното лице, което представлява нарушение по смисъла на чл. 37 от Закона за съсловните организации на лекарите и стоматолозите (ЗСОЛС), лекарите и стоматолозите носят отговорност при условията и по реда на същия закон.

■ IV. Заключение

В контекста на гореизложеното опитът на законодателя да създаде една функционираща система на здравното

осигуряване и ползване на медицинска помощ все още се сблъсква с неуредиците, произтичащи от обема на нормативните актове и препращанията от един към друг, значителните по количество приложения към НРД, използваната специфична терминология и новосъздадения административен апарат.

Проблемите, с които пациентите се сблъскват при изясняване на какво имат или нямат право; бюрокрацията като пречка за множество болни да получат адекватно лечение – оставят открит въпроса за ефективността на защитата на пациента като цяло и защитата на неговите основни права, закрепени в достатъчно големи по обем актове.

ИСКОВА ЗАЩИТА НА АВТОРСКИТЕ ПРАВА – ЧЛ.94 ЗАПСП

Делата „Шангри-ла“ срещу „Вирджиния Рекърдс“ ООД и Мариана Вълчева срещу Даниела Працакова

адвокат Атанас Костов

Въпросът относно правната проблематика, свързана с авторските права е особено актуален в настоящия момент, с оглед динамичното развитие на имуществените отношения в областта на изкуството, литературата и науката в България. Обективно този факт доведе и до търсената от авторите, а и предлагана от „Закона за авторското право и сродните му права“ (ЗАПСП), адекватна на правата им защита на тяхното творчество. Радостното в случая е появата на правна култура, а и самочувствие на българските творци да търсят и отстаиват правата си по съдебен ред. Доскоро именно тази възможна гържавна защита в областта на авторското право будеше може би основателен страх, предвид химерността на нейната вероятност. От друга страна тези обстоятелства доведоха до сериозен юридически дебат в българското общество, тъй като културата изведнъж се превърна в доходоносен, чисто комерсиален бизнес, който търси и изисква добри законодателни решения. Ноторен факт е, че ЗАПСП е един добър закон, изцяло съобразен с международно-частноправната уредба на авторските права в световен мащаб, но за съжаление той все още е малко „замръзнал“ и „статичен“ поради липсата на съдебна практика в този смисъл.

Като адвокат към настоящия момент имам възможността да водя две дела за авторски права, първото от които е на пловдивската група „Шангри-ла“ срещу „ВИРДЖИНИЯ РЕКЪРДС“ ООД.

Предмет на спора е наименование на артистична група – пловдивчани твърдят, че са преждеползватели на името „Шангри-ла“ в смисъла на чл.83 ал.5 от ЗАПСП (споровете за сходство, както и коя от групите е започнала първа използването на наименованието, се решават от Окръжните съдилища), тъй като групата е създадена и осъществява звукозаписна и концертна дейност от 1995г. и до днес, като в тази хипотеза са и титуляри на това авторско право. Отвечници по иска са „ВИРДЖИНИЯ РЕКЪРДС“ като продуцент на софийска група, под името „Шангри Ла“ и членовете и. Второто дело е на младата пловдивска хореографка и балет-майстор Мариана Вълчева срещу колежката и Даниела Працакова за плагиатство на хореография на танц – засегнат е обект на авторското право в смисъла на чл.3 ал.1 т.3 ЗАПСП, т.е така формулираните от законодателя сценични произведения – драматични, музикално-драматични, понтомимични, хореографски и др. Фактичестката и правна сложност на тези казуси са свързани с няколко чисто теоретични въпроса.

На първо място важен е проблемът за подсъдността. Според чл.96 ЗАПСП споровете по този закон са подсъдни на окръжните съдилища. Конкретното правно основание на двата казуса обаче е искът по чл.94 ЗАПСП: който наруши авторско право или сродно на него право, дължи на носителя на правото или лицето, на което той е отстъпил изключителното право за използване, обезщетение за причинените вреди. Специфич-

ното в случая е че този иск има деликтен характер. Ето защо активно процесуално легитимираното лице е това, което е носител на субективното авторско право или лицето, на което то е отстъпено за изключително ползване. Гражданството или местожителството на тези лица са без значение. Такова обаче безспорно има местожителството на ответника. Фактът, че искът за непозволено увреждане води до логичната препратка към текста на чл.85 ГПК – иск за вреди от непозволено увреждане се предявява по местоизвършването на деянието или по местожителството на ответника, сочи, че подсъдността е алтернативна. Общата формулировка на чл.94 ЗАПСП налага извода, че нарушител може да бъде както физическо, така и юридическо лице, които могат да бъдат ответници в процеса.

Както вече стана въпрос, гражданскоправната защита на авторското право и сродните му права е уредена от чл.94-96 ЗАПСП. Особено интересен, а и основание на разглежданите от нас две хипотези е искът по чл.94 ЗАПСП. Изправени сме пред един типичен иск за обезщетение за причинени вреди. По делото „Шангри-ла“ срещу „ВИРДЖИНИЯ РЕКЪРДС“ се твърди настъпване на немущественните вреди, причинени с оглед на противоправното носене на име на артистична група от ответниците „Шангри Ла“, както и ползването в нарушение на закона на същото име от групеството продуцент, което съответно обосновава претенцията на ищците за обезщетение. Пловдивската рок-група „Шангри-ла“ е създадена през 1995 г. През 1996 г. започва нейната активна концертна и звукозаписна дейност. В музикалната си кариера групата има над 300 участия в клубни и концертни изяви както в гр. Пловдив, така и в много други градове на страната. През 1997 г. „Шангри-ла“ осъществява и продуцира записа на първия си албум „Пространството за

моите очи“ в студиото на джаз формацията „Бели, зелени, червени“. Песни от този албум многократно са излъчвани и се излъчват по всички радиостанции в града. През лятото на 1997 г. групата осъществява концертен запис, продуциран от Българско национално радио. Към настоящия момент „Шангри-ла“ участват с пилотния си сингъл „След твоята врата“ в класациите на „Радио Пловдив“ и радио „Канал Ком“. Многократно вече е излъчван и клипът към едноименната песен, който е заснет и продуциран от национална кабелна телевизия „Евроком“ през пролетта на 2001 г.

Аналогичен е и случаят Мариана Вълчева. Ищцата твърди, че е автор на хореографията „Дивашки танц“, който тя е съдала и танцувала с трупата си „Диви котку“ още през 1996 г., а колежката ѝ Даниела Працакова, взаимствайки изцяло същия, го представя за свой, в нарушение на **чл.15 ал.1 т.5** (авторът има право да иска запазване целостта на произведението и да се противопоставя на всякакви промени в него, както и на всяко друго действие, което би могло да наруши законните му интереси или лично то му достойнство), **чл.18 ал.2 т.3** (авторът има изключителното право да разрешава използването на произведението, включително и неговото публично представяне или изпълнение от други лица), **чл.19** (авторът има право на възнаграждение за всеки вид използване на произведението и за всяко поредно използване на същия вид) и **чл.35** (произведението може да бъде използвано със съгласието на автора, освен когато този закон предвижда друго) от ЗАПСП. Ищцата по това дело работи като хореограф и балетмайстор от 1994 г. През 1996 г. тя създава хореографията на процесния танц и обучава ответничката по иска, тъй като в този период същата е танцьорка в трупата „Диви котку“. В последствие Даниела Працакова открива собствена детска школа за танци и из-

ползвайки изцяло хореографията на Мариана Вълчева участва с този танц в телевизионни програми на „Пловдивска обществена телевизия“, национална кабелна телевизия „Евроком“ и няколко конкурса за хореография.

В монографията си „Авторското право и сродните му права в Република България“ Георги Саракинов приема, че нарушенията на правата по ЗАПСП, за които се дължи обезщетение по чл.94, имат характер на непозволено увреждане по чл.45 и следващите от ЗЗД. Приемайки, че и двата иска имат деликтен характер, следва да отбележа, че с оглед основателността на исквата претенция, трябва да бъде доказана причинната връзка между нарушението на авторско право и настъпилата в този смисъл вреда. Със Закона за изменение и допълнение на ЗАПСП от 1998 г. бе запазен изцяло текста на чл.94, като бе създадена и една нова ал.2, която гласи: когато искът е установен по основание, но няма достатъчно данни за неговия размер, лицата по ал.1 могат да искат вместо обезщетение – приходите, получени вследствие на нарушението или стойността напредмета на нарушението по цени на гребно или от седемдесет лева до тридесет и пет лева. Според мен с този нов текст законодателят сполучливо е регламентирал доста по абстрактно последиците от нарушенията на авторски права, когато забележете – искът е установен по основание, но няма достатъчно данни за неговия размер. Анализирайки чл.94 ал.2 стигаме до две условия, при които той би могъл да бъде воден успешно. На първо място – ищецът по производството да е носител или изключителен ползвател на авторско или сродно на него право в смисъла на ЗАПСП. Второ – трябва да се докаже нарушението и причинените с него вреди. От тук произтича чисто практическият проблем във връзка с ангажирането на доказателства, подкрепящи твърденията на ищцо-

вата страна – не е ясно доколко и какви са обективните критерии на съдилищата относно оценката им, поради липсата на съдебна практика. Самият характер и специфика на тези производства предполагат ангажирането на нестандартни и по някога молко „странни“, бих казал също така – нетипични за българското правораздаване доказателства. Представете си, ако сте снимали клип, имате диапозитиви на картината или чертеж, искате да покажете специфика на софтуер, запис на музика, къде и как те ще бъдат представени за оценка на съда? Доколко съдилищата разполагат с вещи лица, имащи специални знания по отношение на същите тези факти?

И искът на „Шангри-ла“, и този на Мариана Вълчева са с правно основание чл.94 ал.2 т.3. Всъщност текстът на ал.2 дава три възможности за защита. Точка първа предвижда ищецът да поиска да получи вместо обезщетение приходите, реализирани в резултат на нарушението. Тези приходи следва да бъдат съответно доказани по размер и могат да се претендират в абсолютната им стойност. Точка две визира отнемане стойността на предмета на нарушението по цени на гребно. При спор стойността следва да се определи от поискана съдебна експертиза или с други доказателствени средства. Третата възможност е ищецът да претендира присъждане на сумата от седемдесет лева до тридесет и пет хиляди лева. Тук съгът трябва обективно да прецени събраните по делото доказателства, за да определи размера на обезщетението по справедливост.

Както вече бе посочено в настоящето изложение „Законът за авторското право и сродните му права“ е един модерен закон от гледна точка на законодателството ни като цяло, а и имайки предвид непрекъснатата лавина от несполучливи законодателни хрумвания, той сам по себе си представлява едно адекватно, чисто законодателно отра-

жение на съвременните тенденции в областта на интелектуалната собственост. Но тази неработеща прицизност буди у мен един въпрос – кои са факторите, обуславящи пасивността от страна на творците в България, по отношение на защитата на техните субективни права, свързани с обектите на авторското право? Всеизвестен факт е, че вече дълги години зад паравана „интелектуална собственост“ фирмите и организациите търгуващи и опериращи по друг начин с авторски права успяха да осъществят един мащабен и много доходносен сенчест бизнес. Той е основан на няколко фактора. На първо място забикалянето и неспазването на международните съглашения в областта на авторското право, по които България е страна. На второ място некоректните договорни отношения между последващите ползватели – съответните продуцентски фирми или други физически или юридически лица, на които се преот-

стъпва правото да оперират с различни обекти на авторското право и самите творци, като последните в повечето случаи подписват сделки при крайно неизгодни, бих казал заробващи за тях условия. Интересното е в случая, че тези договори са оформени определено в интерес на продуцента и при подписването им, авторът се оказва претиснат до степената да се съгласи с бланкетните условия, които се предлагат не само на него, но и на всичките му колеги и които той дори и неохотно все пак подписва, тъй като в противен случай не би могъл да се изявява, нещо което е особено важно в артистичните професии. Тук е мястото да се каже и че повечето от съществуващите в България организации за публично управление на авторски права, които бяха създадени в началото на 90-те години, за да съблюдават за чисто комерсиалните интереси на авторите, не осъществяват отдавна почти никаква дейност или са закрити.

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

Левуатан, ЗОДВПГ и Европейския съд <i>Адвокат Димитър Маринов</i>	1
ЗДРАВНОТО ОСИГУРЯВАНЕ в България – Национал- ният рамков договор и правата на пациента. <i>Станислава Хаджиева-Картевска</i>	7
Искова защита на авторските права – чл.94 ЗАПСП. Делата „Шангри-ла“ срещу „Вирджиния Рекърс“ ООД и Мариана Вълчева срещу Даниела Працакова. <i>Адвокат Атанас Костов</i>	15

© Издание на Асоциация за европейска интеграция
и права на човека – Пловдив

Редакционен екип:
адвокат Емилия Недева
адвокат Михаил Екимджиев